Центральноукраїнський національний технічний університет
Кафедра міжнародних економічних відносин та іноземних мов

«**ЗАТВЕРДЖУЮ**»
Проректор з науково-педагогічної
роботи Андрій КИРИЧЕНКО
_____
«_01_» _____09_____ 2026 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Філософія науки

Спеціальність D3 Менеджмент
Освітньо-наукова програма: «Менеджмент»
Економічний факультет

2026-2027 навчальний рік

Розробник:
доктор філософських наук, професор Аксьонова Віра Ігорівна

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри міжнародних економічних відносин та іноземних мов

Протокол від «01» вересня 2026 року № 2

Зав. кафедри міжнародних економічних відносин та іноземних мов:
д.е.н., доцент МИЦЕНКО В.І.

_____ (МИЦЕНКО В.І.)
(підпис)

Погоджено:

Декан економічного факультету:
д.е.н., професор ШАЛІМОВА Н.С.

_____ (ШАЛІМОВА Н.С.)
(підпис)

©ЦНТУ, 2026 рік
© Аксьонова В.І.
2026 рік

1. Опис навчальної дисципліни

<table>
<tr><td rowspan="2">Найменування показників</td><td rowspan="2">Галузь знань, спеціальність, освітня програма</td><td colspan="2">Характеристика навчальної дисципліни</td></tr>
<tr><td>денна форма навчання</td><td>заочна форма навчання</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Кількість кредитів – 4</td><td rowspan="2">Галузь знань
D «Бізнес, адміністрування та право»</td><td colspan="2">Здобуття загальнонаукових (філософських) компетентностей</td></tr>
<tr><td colspan="2">Рік підготовки:</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Загальна кількість годин – 120</td><td rowspan="2">Спеціальність:
D3 «Менеджмент»</td><td>1-й</td><td>1-й</td></tr>
<tr><td colspan="2">Семестр</td></tr>
<tr><td rowspan="8">Тижневих годин навчання:
аудиторних – 3
самостійної роботи студента – 6,2</td><td rowspan="8">Освітній рівень:
Третій (освітньо-науковий) освітній рівень</td><td>1-й</td><td>1-й</td></tr>
<tr><td colspan="2">Лекції</td></tr>
<tr><td>26 год.</td><td>4</td></tr>
<tr><td colspan="2">Практичні, семінарські</td></tr>
<tr><td>13 год.</td><td>2</td></tr>
<tr><td colspan="2">Лабораторні</td></tr>
<tr><td>-</td><td>-</td></tr>
<tr><td colspan="2">Самостійна робота</td></tr>
<tr><td>81</td><td>114</td></tr>
<tr><td colspan="2">Вид контролю: екзамен</td></tr>
</table>

Мова навчання: українська

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета викладання навчальної дисципліни «Філософія науки»: надання знань про особливості світоглядних, гносеологічних, онтологічних, аксіологічних, методологічних та соціокультурних критеріїв науково-дослідницької діяльності, які сприятимуть розвитку здобувачів наукового ступеня «доктор філософії» у рамках цілісного світорозуміння; формування у них філософської парадигми сучасного оволодіння методами аналітичного мислення, теоретико-методологічними засадами й інноваційними підходами з філософії науки та спеціальних наук; критичного осмислення філософської методології, зокрема, раціональної епістемології як конструктивної основи стратегічних економічних та інженерно-технічних досліджень.

Завданнями дисципліни «Філософія науки» є:

- ознайомити здобувачів із сучасними методологічними концепціями у сфері філософії науки;
- показати ефективність філософської методології пізнання у сфері фундаментальних, економічних та технічних наук;
- розкрити питання щодо природи наукового знання та критеріїв науковості знання;
- сформувати навички компаративістського підходу до дослідження конкретних наукових тем;
- окреслити умови та межі етичних норм та цінностей наукового співтовариства;
- надати здобувачам можливість сформувати власну науково-світоглядну парадигму як наслідок осмислення філософської рефлексії;
- надати аргументи для формування матеріалу власного наукового дослідження, керуючись філософською методологією;
- запропонувати репрезентацію науки в якості головного інструменту прогресивного розвитку суспільства, модернізації та постмодернізації суспільного виробництва.

Передумови для вивчення дисципліни (структурно-логічна схема підготовки фахівця): Враховуючи послідовність накопичення знань та інформації, дисципліна вивчається одночасно з такими дисциплінами: «Англійська мова за профілем наукової спеціальності», «Педагогіка вищої школи», «Інформаційні технології в науковій діяльності», «Сучасні методи та моделі менеджменту в умовах невизначеності та цифровізації», «Фінансове забезпечення діяльності організацій».

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти має отримати:

Інтегральні компетентності

ІК Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми у галузі управління та адміністрування, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики, застосовувати новітні методології наукової та педагогічної діяльності, здійснювати власні наукові дослідження, результати яких мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Загальні компетентності

ЗК01. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
ЗК02.Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
ЗК04. Здатність розв'язувати комплексні проблеми у сфері менеджменту на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності..

Спеціальні компетентності

СК01. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у менеджменті і дотичних до нього міждисциплінарних напрямах.

Програмні результати навчання

РН05. Глибоко розуміти загальні принципи та методи управлінських наук, а також методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях у сфері менеджменту та у викладацькій практиці.
РН06. Планувати і виконувати наукові і прикладні дослідження з менеджменту та дотичних міждисциплінарних напрямів з використанням сучасних інструментів, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми; складати пропозиції щодо фінансування досліджень та/або проектів.

3. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

НАУКА ЯК ОБ'ЄКТ ФІЛОСОФСЬКОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Тема 1. Філософські проблеми наукового пізнання

Філософія як універсальний тип знання. Філософія науки як теоретико-методологічне основоположення. Сучасна наука про поняття наукової теорії та практики. Гносеологія як предмет філософського аналізу. Гносеологія як розділ філософії, її структура та принципи. Наукове

пізнання: специфічні ознаки, внутрішня структура та типологія. Традиційні, нетрадиційні та інноваційні підходи в науковому пізнанні.

Гуманістичні тенденції розвитку сучасної філософії. Філософія освіти. Філософське розуміння науки, наукових знань та пізнання. Стратегічно-інноваційне мислення науковця.

Епістемологія та філософія науки. Герменевтика. Філософія науки як інтерпретація з позицій філософії можливостей, цілей, закономірностей та методів функціювання та розвитку науки. Соціокультурна значущість та плюралізм філософських систем. Розгляд основних аспектів філософії науки.

Наука як соціокультурний та історичний феномен. Передумови становлення науки. Донаукові форми знання. Основні аспекти існування науки: система знань, соціальний інститут, форма суспільної свідомості, виробництво й вид діяльності. Місце науки в системі духовної культури. Основні функції науки. Цілі та пріоритети науки. Позитивні та негативні фактори розвитку науки. Формування нового типу наукової раціональності. Розвиток науки як реальної продуктивної сили. Наукові інновації та розвиток інноваційного світогляду і мислення. Вплив науки на спосіб життєдіяльності сучасної людини.

Основні тенденції розвитку наук. Структура наукового знання та класифікація наук у динаміці зростання наукових знань Принципи класифікації наук. Внутрішні фактори еволюції науки: ідеали, норми, цінності. Глобальні регулятиви наукової діяльності: наукова картина світу, стиль мислення, науково-технічна політика суспільства. Рух науки: школи, напрями, концепції, дослідницькі програми. Наукознавство як наука про науку: проблеми, методи, напрями досліджень. Наука й філософія. Історія й філософія науки як етапи її самопізнання.

Світоглядні орієнтації науки: історія й сучасність. Проблема неоднозначності світоглядних інтерпретацій новітніх досягнень науки. Мотиваційний зміст інноваційного процесу в науці. Моральні та правові регулятиви розвитку науки.

Соціокультурна та культурнолінгвістична комунікації як системоутворювальний фактор сталого розвитку науки та сучасної інформаційної безпеки.

Тема 2. Філософія науки. Її предмет та основні проблеми

Феномен науки: загальноконцептуальні поняття філософії науки. Предмет «Філософії науки». Специфіка співвідношення філософії та науки. Плюралізм філософських систем як основна проблема дисципліни «Філософія науки». Епістемологія та філософія науки. Філософія науки як інтерпретація з позицій раціональної філософії можливостей, цілей, закономірностей та методів функціонування та розвитку науки. Проблема істини в філософії та науці: істина, правда, омана.

Інноваційний підхід в науці: світогляд та мислення. Інноваційна методологія створення наукового знання: когнітивні технології розробки інновацій та їхній креативний синтез у інноваційну теорію. Основні аспекти філософії науки: онтологія науки, гносеологія науки, логіка і методологія науки, аксіологія науки, загальна соціологія науки, філософські питання економічного і правового регулювання наукової діяльності, філософські проблеми науково-технічної політики і управління наукою. Логічна культура як підґрунтя професійної діяльності фахівця у галузі сучасної економіці.

Загальна структура науки та закономірності її розвитку. Філософія та наука. Основні аспекти існування науки: система знань, соціальний інститут, форма суспільної свідомості, виробництво й вид діяльності. Місце науки в системі духовної культури. Функції науки у суспільстві . Цілі та пріоритети науки. Вплив науки на спосіб життєдіяльності сучасної людини. Формування нового типу наукової раціональності. Евристична спрямованість філософії науки. Розвиток інноваційного світогляду і мислення. Наука як реальна продуктивна сила.

Основні тенденції розвитку наук. Принципи класифікації наук. Внутрішні фактори еволюції науки: ідеали, норми, цінності. Глобальні регулятиви наукової діяльності: наукова картина світу, стиль мислення, науково-технічна політика держави. Філософські принципи науки та техніки.

Роль науки в розвитку техніки. Рух науки: школи, напрями, концепції, дослідницькі програми. Наукознавство як наука про науку: проблеми, методи, напрями досліджень. Науковий прогрес: когнітивні та соціокультурні наслідки. Проблема неоднозначності світоглядних інтерпретацій новітніх досягнень науки. Гуманістичні обрії європейського простору у контексті проблем соціалізації особистості сучасного соціокультурного простору України.

Вплив комунікативної культури на антропологізацію філософської освіти у контексті суперечливих аспектів техногенної цивілізації. Проблеми культурно–комунікативної синергії освіти на шляху розвитку громадянського суспільства в Україні. Мотиваційний зміст інноваційного процесу в науці. Сутність й особливості наукового мислення за добу соціокультурних змін та інновацій. Логічна грамотність як необхідна риса сучасного науковця у галузі економіці.

Творча самореалізація молодих науковців та інноваційні моделі їхнього успішного професійного самоствердження. Критичне мислення як складова інформаційної компетентності та наукової діяльності сучасного фахівця: інноваційні освітні технології підготовки докторів філософії.

Комунікативна культура науковця в контексті сучасного філософського дискурсу за добу соціокультурної трансформації та інновацій. Комунікаційна єдність світу як суттєва ознака глобалізації.

Моральна культура науковця за добу соціокультурних змін та інновацій. Академічна доброчесність як системно – конвенціональне поняття етичної культури дослідника. Впровадження гендерних підходів у діяльність науковців економічної галузі.

Етичні та правові регулятиви розвитку науки. Природна мова та мова науки. Перспективи розвитку людства й природи скрізь призму вивчення дисципліни “ Філософія науки”.

Тема 3. Історичні етапи філософсько-наукового пізнання світу (V ст. до н.е. – XIX ст. н.е.).

Філософські засади наукової проблематики у Стародавньому світі (Геракліт, Демокріт, Сократ, Платон, Арістотель). Філософсько-теологічний контекст розвитку раціонального мислення в середні віки. Номіналізм та реалізм. Гуманізм наукового пізнання в епоху Відродження. Натурфілософія. Проблема нескінченності у філософії Відродження (М. Кузанський, М. Коперник, Д. Бруно). Філософські засади нової математики. Відділення фізики від метафізики: Г. Галілей. Становлення класичного ідеалу наукової раціональності в епоху Нового часу (І. Ньютон, Г. Ляйбніц) та Просвітництва. Концепції науки у філософії І. Канта, Г. Гегеля, К. Маркса.

Тема 4. Сучасна філософія пізнання.

Методологічний плюралізм. Постмодерн.

Методологічний плюралізм. Проблема демаркації (визначення меж науки). Суперечливість емпірико-індуктивного та гіпотетико-дедуктивного методів науки. Антифундаменталізм як основа сучасного методологічного плюралізму. Напрямки методологічного плюралізму - постпозитивізм, герменевтика, структуралізм, соціологія знання. Варіанти методологічного плюралізму: ситуаційний плюралізм (Г. Радніцкий); інтерналістський плюралізм (Г. Альберт, І. Лакатос); екстерналістський плюралізм (О. Шпенглер, Т. Кун, Ю. Хабермас); анархістський плюралізм (П. Фейєрабенд).

Теоретико-методологічні здобутки комунікативної філософії доби постмодерну в умовах глобального інформаціоналізму. Методологічні основи науки епохи постмодерну. Ситуація постмодерну в науці та філософії. Обмеження наукової раціональності в контексті розвитку філософії XX ст. Ірраціоналізм як альтернатива раціоналізму в філософії й культурі. Онтологічний, гносеологічний та соціологічний аспекти постмодернізму. Принцип множинності істини. Правда, постправда, інтерпретація, симулякр. Постмодерністське розв'язання проблеми співвідношення релігії та науки в неотомізмі. Свобода наукової творчості і морально-етичні регулятиви розвитку сучасного наукового пізнання.

Герменевтична онтологія М. Хайдеггера. Методологія пізнання соціальних процесів. Теорія Т. Куна.

Глобальна безпека та асиметричність світового господарства в умовах нестабільного розвитку економічних систем. Глобалізація громадського життя та її проекція на політико-правові, духовні й соціально-економічні процеси в Україні. Її вплив на розвиток науки.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

ПРОБЛЕМА РЕАЛЬНОСТІ В СУЧАСНІЙ НАУЦІ. ПЛЮРАЛІЗМ КОГНІТИВНИХ ПРАКТИК

Тема 5. Онтологічні та гносеологічні проблеми сучасної науки

Методологія та технологія сучасного філософського пізнання. Проблема реальності в сучасній науці. Трансформації об'єкта і ідеалу об'єктивності. Зміна ідеалів і норм опису, пояснення, розуміння. Особливості формалізації сучасної науки.

Теоретизація сучасної науки. Розуміння реальності в класичній і сучасній науці. Трансформації об'єкта і ідеалу об'єктивності. Проблема подолання розриву об'єкта та суб'єкта пізнання. Специфіка сучасної об'єктної сфери науки.

Зміна ідеалів і норм опису, пояснення, розуміння. Необхідна умова об'єктивності опису: чітка фіксація взаємодії об'єкта із засобами спостереження і обліку при його описі, особливостей засобів спостереження (типів вимірювальних пристроїв), ідеалів і норм опису, пояснення, розуміння. Концепція додатковості Н. Бора. Проблема співвідношення опису і пояснення, пояснення і розуміння.

Формальна знакова система. Метод формалізації. Роль новітніх інформаційних технологій в сучасній науці.

Онтологічні та аксіологічні засади толерантності у професійній діяльності науковця у галузі економіці.

Право дослідника на вільний доступ до інформації та інформаційну безпеку як складова національної безпеки українського суспільства і держави та необхідна умова сталого розвідку науки.

Тема 6. Плюралізм когнітивних практик

Методологія індуктивізму. Проблема реальності в сучасній науці. Трансформації об'єкта і ідеалу об'єктивності. Зміна ідеалів і норм опису, пояснення, розуміння. Особливості формалізації сучасної науки. Поняття наукового відкриття в індуктивізмі. Проблема обґрунтування істинності «фактуальних» положень. Принципи редукції, верифікації, демаркації.

Радикальний і поміркований індуктивізм. Потреба доповнення когнітивних процесів фактами суспільної історії, психологічними

факторами. Проблема індуктивного впорядкування фактів. Антиномізм незалежності предмету й методу пізнання. Розробка проблем методології (О. Конт), логіки (Дж.С. Мілль, Г. Спенсер).

Принципи емпіріокритицизму Р. Авенаріуса: учення про принципову координацію, принцип найменшої витрати сил. Принцип економії мислення й теорія елементів досвіду Е. Маха.

Прагматизм: доктрина Ч.С. Пірса, концепція В. Джеймса; інструменталізм Дж. Дьюі. Поняття «корисність істини».

Розвиток математики й логіки на початку XX ст. та їх зв'язок з філософією науки. «Логіко-філософський трактат» Л. Вітгенштейна. Логічний атомізм Б. Рассела. Логічний емпіризм Віденського гуртка.

Критика можливостей гносеології Р. Карнапом. Програма аналізу мови науки. Синтаксичний і семантичний аналіз структури наукового знання.

«Філософія аналізу» Е. Мура. Аналітична філософія Куайна, Гудмена, Уайта. Філософія лінгвістичного аналізу.

Методологія конвенціоналізму. Засади конвенціоналізму в доктрині А. Пуанкаре (питання про природу математичного знання та проблема інтуїції). Співвідношення фактів і узагальнень. Проблема об'єктивності істини. Криза фізики й проблема відносності істини.

Поняття «класифікуючої системи». Узгодження фактів у єдину систему. Проблема «Центру» системи класифікації й вторгнення аномалій. Методологія заміни або ускладнення периферії класифікуючої системи. Релятивізм систем пояснення фактів. Зняття проблеми обґрунтування індуктивно сформульованих висновків.

Концепція кумулятивного росту наукових знань на «фундаменті» «доведених наукових фактів». Винахід більш простої класифікуючої системи як наукове відкриття. Порівняння систем наукових знань на предмет виявлення більш простого варіанта опису дійсності та процес ускладнення наукових класифікуючих систем. Революційна заміна, класифікуючих систем на більш прості системи як сутність історії науки.

Інструменталістський варіант конвенціалізму. Концепція інструментальної функції наукової теорії. Досягнення «простоти» як ідеалу прогресу.

Методологічний фальсифікаціонізм. Логіко-епістемологічна критика індуктивізму та ряду положень конвенціоналізму П. Дюгемом. Концепція аналізу наукової проблеми через аналіз історії науки. Теза Дюгема-Куайна. Фальсифікаціоністська теорія К. Поппера. Принцип фальсифікації. Поняття «регресивна» і «прогресивна» наукова теорія. Місце modustollens при співвідношенні теоретичного знання з фактами. Поняття «правдоподібність теорії». Умови росту знання. Теорія «трьох світів» К. Поппера

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3.

ФІЛОСОФСЬКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ФУНДАМЕНТАЛЬНИХ, ТЕХНІЧНИХ, ІНФОРМАЦІЙНИХ ТА СОЦІОКОМУНІКАТИВНИХ НАУК

Тема 7. Філософія та методологія історичної науки

Теорія парадигмального формування й розвитку наукового знання. Поняття «нормальний» і «революційний» періоди розвитку науки. Проблема «гештальт- переключення». Поняття «наукового співтовариства». Пріоритет первинності парадигм по відношенню до правил і припущень.

Методологія дослідницьких програм І. Лакатоса. Критика фальсифікаціоністської гіпотетико-дедуктивної концепції про місце гіпотези як висхідного пункту теорії.

Поняття «прогресивного» і «регресивного» зсуву проблеми. Структура науково-дослідницької програми.

Тематичний аналіз науки Дж. Холтона. Проблема історичної реконструкції науки. Поняття «тема наукового дослідження». Концепція трьохвимірності розвитку наукового знання.

Теорія концептуальних революцій в науці. Базові поняття і проблеми у філософії науки С. Тулміна. Обґрунтування соціологічного аналізу науки.

Концепція методологічного анархізму. Принципи «теоретичного плюралізму»: теоретичної альтернативи, емпіричної несумісності теорій. Історичність критеріїв кращої теорії. Критика догматизму при виборі наукового методу. Релятивізація методу як реалізація діяльності суб'єкта культури.

Культурна дифузія і акультурація в контексті розвитку комунікативної парадигми глобалізації та інформаційного суспільства

Тема 8. Філософія та методологія фізики. Техніка як специфічна філософська проблема

розв'язання проблеми теплової смерті Всесвіту. Природність ускладнення з термодинамічних позицій. Самовільність переходу від хаосу до порядку.

Наука доби економічної та соціокультурної трансформації. Філософсько-методологічні проблеми сучасних технічних наук. Техніка як об’єкт філософського осмислення. Техніка як об’єкт сучасного гуманітарного пізнання. Релятивізація методу як реалізація діяльності суб'єкта культури.

Мультикультуралізм. Культурна дифузія і акультурація в контексті розвитку комунікативної парадигми глобалізації та інформаційного суспільства.

Техніка, технологія, мегатехнологія як об’єкти семантикопраксеологічного аналізу. Мегатехнології – нова технологічна

культура. Мегатехнології: трансформації соціальної і гуманітарної сфер. Проблеми прогнозування науково-технічного прогресу, переорієнтація на проблему оцінку техніки і технологій. Мегатехнології як синтез (синергія) фундаментальної науки і технологій, виробничого процесу, який відбувається значною мірою, як реакція на запити і потреби суспільства і окремих громадян. М.Ковальчук про декілька рис, які визначають розвиток нової технологічної культури.

Перше Бюро з при конгресі США з оцінки техніки (1972 - 1995). Німеччина як лідер оцінки техніки (А.Хунинг, Х.Ленк, Г.Рополь, П.Вайнгарт та ін.. Зростання популярності спецкурсів, присвячених філософії техніки, в університетах Європи і Америки (К.Мітчам, Л.Віннер, Д.Іде, Д.Серезуель). Проблема соціальних, гуманітарних і екзистенційних наслідків розвитку новітніх технологій.

Техніка, отримана внаслідок практичного досвіду - «досвідна техніка». Техніка, отримана внаслідок інженерних розробок – «інженерна техніка». Техніка, отримана внаслідок розробки технологій – «технологічна техніка» або «технологія». Технологія як сфера цілеспрямованих зусиль людини і суспільства на створення новацій (артефактів).

Тема 9. Філософія та методологія математики

Основні філософські проблеми обґрунтування математики. Природа математичної абстракції і специфіка предмету математики. Аксіоматичний метод і його роль у математиці. Аксіоматизація математики та інших наук. Умови та межі застосування аксіоматичного методу.

Проблема нескінченності й питання обґрунтування математики. Математична нескінченність і різні абстракції здійснюваності. Актуальна нескінченність і теоретико-множинне обґрунтування математики. Потенційна нескінченність і конструктивне обґрунтування математики.

Проблема істини в аксіоматичних і формалізованих системах математики. Проблема існування в математиці. Математичне існування й несуперечливість.

Математичне існування й конструктивність.

Філософські дискусії навколо проблем засад математики. Криза засад математики на поч. XX ст. і виникнення нових шкіл обґрунтування. Парадокси теорії множин і логіки. Логіцизм. Формалізм. Інтуїціонізм і конструктивізм. Гільбертова програма обґрунтування математики. Теореми Геделя про неповноту та їх вплив на дослідження по обґрунтуванню математики.

Тема 10. Філософія та методологія економічної науки

Об'єкт, предмет та мета та функції філософії економіки. Конкретизація універсальних філософських принципів стосовно економічного рівня буття як мета філософії економіки.

Визначення місця економічного буття у системі буття. Діалектика свободи та необхідності в діяльності економічних суб'єктів, економічні події як основа соціального буття.

Внутрішня суперечливість форм економічного буття. Суперечність між продуктивними силами та виробничими відносинами як «наскрізне» протиріччя економічного буття.

Визначення місця економічного знання у системі наукового знання.

Об'єктивність законів економічного буття та їх особливості.

Методологія пошуку законів економічного буття. Дослідження процесів здобуття та оцінки економічного знання. Критерії оцінки адекватності економічного знання економічному буттю.

Культура економічного мислення. Сутність smart (інтелектуальної) економіки. Теорія соціокультурної детермінації та її значення в поясненні і вирішенні економічних проблем.

Тема 11. Філософія та методологія біології та екології

Предметна визначеність філософії біології як єдність і взаємозв'язок соціокультурних, світоглядних і методологічних проблем. Сучасна біологія як культурний і цивілізаційний феномен. Культуротворчі та цивілізаційні можливості біології. Гуманізація біологічного пізнання. «Людиноцентризм» як її суттєва ознака. Культурно-гуманістичний смисл сучасної біології.

Проблеми етики в біологічному пізнанні. Світоглядно-етичні принципи як регулятиви науково-біологічного пізнання. Проблема співвідношення свободи наукової творчості й відповідальності дослідника. Поняття біоетики і його філософське осмислення.

Світоглядне навантаження центральних теоретичних проблем біології – походження й сутності життя розвитку живого. Еволюційна концепція в біології й еволюція й вихідних принципів (Бюффон, Лінней, Ламарк, Дарвін синтетична теорія еволюції).

Історичні та сучасні варіанти методологічних традицій біологічного пізнання. Редукціоністська та холістська парадигми. Можливості системного підходу і еволюціонізму. Проблема теоретизації біології: історія питання і сучасні варіанти розв'язання. Соціально-філософські й методологічні проблеми новітньої біотехнології. Світоглядні та методологічні аспекти конструювання живого у генній інженерії. Проблема штучного біологічного світу та біотехнічної еволюції.

Екологічна проблема як глобальна. Варіанти методологій оцінювання екологічного стану Землі й розв'язання екологічної проблеми. Можливості концепції біосфери й ноосфери в розв'язанні екологічних проблем. Творчість В. Вернадського та Т.Де Шардена. Екологія і етика, екологія й політика. "Римський клуб" місце його діяльності в формуванні екологічного мислення й вплив на світову громадську думку.

Екологічна проблема в предметі природничих наук. Інтеграційні аспекти в розв'язанні екологічної проблеми. Синергетична парадигма самоорганізації цивілізованого людства за добу екоцентризму та її вплив на ефективність економічної діяльності. Екологізація сучасного наукового мислення.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						Кількість годин					
	денна форма						заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7		3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1. Наука як об'єкт філософського дослідження												
Тема 1. Філософські основи наукового пізнання	9	2	1	-	-	6	12	2	-	-	-	10
Тема 2. Філософія науки. Її предмет та основні проблеми	7	2	1	-	-	4	12	2	-	-	-	10
Тема 3. Історичні етапи філософсько-наукового пізнання світу (V ст. до н.е. – XIX ст. н.е.)	10	2	1	-	-	7	10	-	-	-	-	10
Тема 4. Сучасна філософія пізнання. Методологічний плюралізм. Постмодернізм.	11	2	1	-	-	8	12	-	2	-	-	10
Змістовий модуль 2. Проблема реальності в сучасній науці. Плюралізм когнітивних практик												
Тема 5. Онтологічні та гносеологічні проблеми сучасної науки	10	2	1	-	-	7	10	-	-	-	-	10
Тема 6. Плюралізм когнітивних практик	15	4	1	-	-	10	10	-	-	-	-	10

Змістовий модуль 3. Філософсько-методологічні проблеми фундаментальних, технічних, інформаційних та соціокомунікативних наук												
Тема 7. Філософія та методологія історичної науки	12	2	1	-	-	9	10	-	-	-	-	10
Тема 8. Філософія та методологія фізики Філософсько-методологічні проблеми сучасних технічних наук.	8	2	1	-	-	5	10	-	-	-	-	10
Тема 9. Філософія та методологія математики	12	2	2	-	-	8	10	-	-	-	-	10
Тема 10. Філософія та методологія економічної науки	17	4	2	-	-	11	14	-	-	-	-	14
Тема 11. Філософія та методологія біології та екології	9	2	1	-	-	6	10	-	-	-	-	10
Усього годин	**120**	**26**	**13**	-	-	**81**	**120**	**4**	**2**	-	-	**114**

5. Теми семінарських занять

№	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Філософські основи наукового пізнання Тема 2. Філософія науки. Її предмет та основні проблеми	2
2	Тема 3. Історичні етапи філософсько-наукового пізнання світу (V ст. до н.е. – XIX ст. н.е.) Тема 4. Сучасна філософія пізнання. Методологічний плюралізм. Постмодернізм.	2/2
3	Тема 5. Онтологічні та гносеологічні проблеми сучасної науки Тема 6. Плюралізм когнітивних практик	2
4	Тема 7. Філософія та методологія історичної науки Тема 8. Філософія та методологія фізики.Філософсько-методологічні проблеми сучасних технічних наук.	2

5	Тема 9. Філософія та методологія математики	2
6	Тема 10. Філософія та методологія економічної науки	2
7	Тема 11. Філософія й методологія біології та екології	1
	Разом	**13/2**

6. Самостійна робота

№	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Тема 1. Філософські основи наукового пізнання.	6	10
2	Тема 2. Філософія науки. Її предмет та основні проблеми.	4	10
3	Тема 3. Історичні етапи філософсько-наукового пізнання світу (V ст. до н.е. – XIX ст. н.е.)	7	10
4	Тема 4. Сучасна філософія пізнання. Методологічний плюралізм. Постмодернізм.	8	10
5	Тема 5.Онтологічні та гносеологічні проблеми сучасної науки	7	10
6	Тема 6. Плюралізм когнітивних практик	10	10
7	Тема 7. Філософія та методологія історичної науки	9	10
8	Тема 8. Філософія та методологія фізики. Філософсько-методологічні проблеми сучасних технічних наук.	5	10
9	Тема 9. Філософія та методологія математики	8	10
10	Тема 10. Філософія та методологія економічної науки	11	14
11	Тема 11. Філософія та методологія біології та екології	10	10
	Разом	**81**	**114**

Самостійна робота здобувачів освіти з дисципліни «Філософія науки» включає такі форми: опрацювання теоретичного лекційного матеріалу; вивчення тем або питань, що передбачені для самостійного опрацювання; підготовка до практичних (семінарських) занять; пошук (підбір) джерел для підготовки та виконання індивідуального завдання; підготовка до форм поточного контролю; узагальнення та систематизація вивченого матеріалу дисципліни перед виконанням підсумкового контролю.

7. Індивідуальні завдання

При вивченні дисципліни «Філософія науки» здобувачам пропонується виконувати такі індивідуальні завдання:

- написання рефератів, творчих робіт, есе;
- участь в дебатах, дискусіях;

- участь в науково-практичних конференціях, круглих столах, платформах;
- публікація тез доповідей та статей на тематику згідно плану курсу.

8. Методи навчання

При вивченні навчальної дисципліни використовуються наступні методи навчання:

- словесні (розповідь, пояснення, лекція та їх різновиди);
- наочні (показ та його різновиди: ілюстрування, демонстрування);
- практичні (практичні завдання, задачі та ін.);
- методи контролю та самоконтролю (побіжне самоспостереження, усне опитування, практичні роботи і вправи, письмові роботи, тести);
- проблемні методи (метод Сократа або маєвтики).

До структури способу дослідження філософських проблем науки входять такі філософські та загальнонаукові методи пізнання:

- метод єдності історичного та логічного;
- метод сходження від абстрактного до конкретного;
- абстрагування;
- ідеалізації;
- формалізації;
- індукції та дедукції;
- аналізу та синтезу;
- герменевтики;
- синкретизму.

9. Політика курсу та академічна доброчесність

Очікується, що здобувачі вищої освіти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлювати наслідки її порушення.

Під час освітнього процесу в Центральноукраїнському національному технічному університеті здобувачі вищої освіти, викладачі та адміністрація діють відповідно до: Положення про організацію освітнього процесу; Положення про організацію вивчення вибіркових навчальних дисциплін та формування індивідуального навчального плану ЗВО; Кодексу академічної доброчесності ЦНТУ.

10. Формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувача вищої освіти в межах навчальної дисципліни

Здобувачам пропонується участь у роботі проблемної групи з курсу “Філософія науки” за авторською програмою “Міжкультурна комунікація як фактор

формування глобального інформаційно-комунікативного простору", виконувати такі індивідуальні завдання як написання рефератів, творчих робіт, есе; участь у колоквіумах, філософських дебатах, дискусіях, диспутах, круглих столах, симпозіумах, всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях. публікація тез доповідей та статей на тематику згідно плану курсу.

11. Критерії та засоби оцінювання

Види контролю: поточний, підсумковий.

Методи контролю: спостереження за навчальною діяльністю здобувачів, усне опитування, письмовий контроль, тестовий контроль.

Форма підсумкового контролю: екзамен.

Критерієм успішного навчання є досягнення здобувачем вищої освіти мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним результатом навчання.

Забезпечення об'єктивності оцінювання здобувачів вищої освіти здійснюється шляхом застосування накопичувальної системи нарахування балів оцінювання результатів навчання з кожної теми освітнього компоненту впродовж семестру та результатів підсумкового контролю.

Протягом семестру здобувач може отримати максимум 60 балів, у тому числі: перший рубіжний контроль – 30 балів, другий рубіжний контроль – 30 балів.

По поточному контролю здобувач може набрати бали за активність на лекційних та практичних (семінарських) заняттях, виконання лабораторної роботи, виявлення рівня підготовки здобувачів із зазначеної теми під час опитування, тестування, презентації індивідуальних завдань, вирішення практичних задач та кейсів тощо.

Підсумковий контроль у формі екзамену передбачає підсумкову оцінку рівня досягнення програмних результатів навчання (40 балів).

Схема нарахування балів з навчальної дисципліни

Назва теми	Виконання практичного (семінарського) завдання	Опитування	Розв'язання тестів	Виконання завдань самостійної роботи	Розв'язання ситуаційних вправ (філософсько-методологічних кейсів)	Виступ з доповіддю / презентацією	Разом
Тема 1. Філософські основи наукового пізнання	–	2	1	2	–	–	5
Тема 2. Філософія науки. Її предмет та основні проблеми	3	–	1	–	–	–	4
Тема 3. Історичні етапи філософсько-наукового пізнання світу (V ст. до н. е. – XIX ст. н. е.)	3	–	1	2	–	–	6

Тема 4. Сучасна філософія пізнання. Методологічний плюралізм. Постмодернізм	–	–	1	–	5	–	6
Тема 5. Онтологічні та гносеологічні проблеми сучасної науки	–	2	1	2	3	–	8
Тема 6. Плюралізм когнітивних практик	3	–	1	2	–	–	5
Тема 7. Філософія та методологія історичної науки	3	–	1	–	–	–	4
Тема 8. Філософія та методологія фізики. Філософсько-методологічні проблеми сучасних технічних наук	–	2	-	–	–	–	2
Тема 9. Філософія та методологія математики	3	–	1	–	–	–	4
Тема 10. Філософія та методологія економічної науки	–	–	1	4	4	4	13
Тема 11. Філософія та методологія біології та екології	–		1	-	–	–	1
Разом за поточний контроль	15	6	10	12	12	4	60
Екзамен	–	–	–	–	–	–	40
Усього з дисципліни	–	–	–	–	–	–	100

Оцінювання видів робіт

Вид роботи	Максимальний бал за одну роботу	Кількість робіт та зміст оцінювання
Виконання практичного (семінарського) завдання	3	5 завдань × 3 бали = 15 балів. Оцінюються концептуальна точність, порівняльний аналіз науково-філософських підходів і самостійність аргументації.
Опитування	2	3 опитування × 2 бали = 6 балів (теми 1, 5, 8). Усні відповіді на семінарських заняттях; оцінюються логіка міркування, понятєва точність та аргументованість.
Розв’язування тестів	1	11 тематичних тестувань × 1 бал = 11 балів.
Виконання завдань самостійної роботи	2	4 аналітичних завдань × 2 бали і 1 аналітичне завдання × 4 бали = 12 балів (теми 1, 3, 5, 6, 10,). Критичне осмислення концепцій і застосування філософської методології до власного дослідження.
Розв’язання ситуаційних вправ (філософсько-методологічних кейсів)	3 / 4 / 5	3 кейси: тема 4 — 5 балів; тема 5 — 3 бали; тема 10 — 4 бали. Разом — 12 балів.
Виступ з доповіддю / презентацією	4	1 виступ × 4 бали = 4 бали; наукова доповідь із захистом дослідницької позиції.
Екзамен	40	Два теоретико-аналітичні питання по 12 балів та одне комплексне методологічне завдання на 16 балів.

Шкала оцінювання

Оцінка за шкалою ЄКТС	Визначення	Оцінка		
		За національною системою (екзамен, диф. залік, курс. проєкт, практика)	За національною системою (залік)	За системою ЦНТУ
A	ВІДМІННО – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	5 (відмінно)	Зараховано	90-100
B	ДУЖЕ ДОБРЕ – вище середнього рівня з кількома помилками	4 (добре)		82-89
C	ДОБРЕ – в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок			74-81
D	ЗАДОВІЛЬНО – непогано, але зі значною кількістю недоліків	3 (задовільно)		64-73
E	ДОСТАТНЬО – виконання задовольняє мінімальні критерії			60-63
FX	НЕЗАДОВІЛЬНО – потрібно попрацювати перед тим, як перескласти	2 (незадовільно)	Незараховано	35-59
F	НЕЗАДОВІЛЬНО – необхідна серйозна подальша робота			1-34

Форми, шкала та критерії оцінювання результатів навчання при проведенні поточного контролю успішності здобувачів вищої освіти:

Шкала та критерії оцінювання виконання практичного завдання (0-3)

Кількість балів	Критерії оцінювання
3	Самостійно й коректно розкрито проблему; зіставлено релевантні філософсько-методологічні позиції; наведено переконливі аргументи й обґрунтовані висновки, визначено можливості застосування до дослідження.
2	Зміст завдання переважно розкрито; основні поняття використані правильно, але порівняння концепцій, аргументація або висновки потребують уточнення.
1	Виявлено фрагментарне розуміння теми; позиція переважно описова, логічні зв’язки й висновки недостатньо обґрунтовані.
0	Завдання не виконано або відповідь не демонструє досягнення результату навчання.

Шкала та критерії оцінювання опитування (0–2 бали)

Кількість балів	Критерії оцінювання
2	Точна, самостійна та аргументована відповідь із коректним використанням категорій філософії науки й доречним прикладом або порівнянням.
1	Відповідь частково правильна, але неповна або недостатньо обґрунтована; наявні окремі понятєві неточності.
0	Відповідь відсутня або її зміст не відповідає суті запитання.

Шкала та критерії оцінювання розв’язування тестів (0–1 бал за кожну тему)

Кількість балів	Критерії оцінювання
0–1	За кожною з 11 тем проводиться тематичне тестування. Максимум за тему — 1 бал, за всі теми — 11 балів. Часткові значення: 0; 0,2; 0,4; 0,6; 0,8; 1,0 бала.

Шкала та критерії оцінювання виконання завдань самостійної роботи (0–2 бали)

Кількість балів	Критерії оцінювання
2	Аналітичне завдання виконано самостійно, змістовно й логічно; належно зіставлено філософські підходи, використано доречні наукові джерела та сформульовано обґрунтовані власні висновки.
1	Основне питання висвітлено, проте аналіз переважно описовий, обґрунтування висновків неповне або допущено окремі змістові неточності.
0	Завдання не подано або виконання не дозволяє встановити опанування відповідного матеріалу.

Шкала та критерії оцінювання розв’язання ситуаційних вправ (філософсько-методологічних кейсів)

Для прозорості оцінювання кожен кейс перевіряється за чотирма складовими. Максимум залежить від теми і складності кейсу; бали за складовими додаються без округлення.

Показник	Тема 4 (0–5)	Тема 5 (0–3)	Тема 10 (0–4)
Коректність постановки філософсько-методологічної проблеми	1	1	1
Добір та обґрунтування методологічного підходу	2	1	1
Критичний аналіз альтернатив, обмежень та наслідків	1	1	1
Самостійність висновків і зв’язок із власним науковим дослідженням	1	0	1
Максимум за кейс	5	3	4

Шкала та критерії оцінювання виступу з доповіддю / презентацією (0–4 бали)

Кількість балів	Критерії оцінювання
4	Тему розкрито на дослідницькому рівні; простежується чітка логіка, критичний аналіз джерел і самостійні висновки; доповідач аргументовано відповідає на запитання.
3	Доповідь повна й логічна, аргументація переконлива, проте аналіз альтернатив або відповіді на запитання мають окремі недоліки.
2	Основні положення розкриті, але доповідь переважно описова; аргументація та висновки неповні.
1	Подано фрагментарний матеріал із суттєвими змістовими або логічними недоліками.
0	Доповідь не представлено або вона не відповідає завданню.

12. Рекомендовані джерела інформації
Основна:

1. Бабаєв В.М., Пономарьов О.С., Пазиніч С.М., Завєтний С.О. Соціальне пізнання : монографія ; за заг. ред. О.С. Пономарьова. Х.: ХНУМГ, 2014. 320 с. URL: http://www.kpi.kharkov.ua/archive/ articles/ponomarev/0_2.pdf
2. Готинян-Журавльова В.В. Методичні вказівки до курсу «Сучасна філософія науки». Одеса: ОНУ, 2014. 47 с. URL: http://philosof.onu.edu.ua/elb/metodichki/gotinyan/metod1.pdf
3. Дзьобань О.П. Філософія науки : підручник/ О. П. Дзьобань ; ДНУ «Ін-т інформації, безпеки і права Нац. академії прав. наук України». Київ; Одеса : Фенікс, 2024. 516 с.
4. Добронравова І. Практична філософія науки : збірка наукових праць. Суми: Університетська книга, 2017. 352 с. URL: http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/Dodr-phil-2017.pdf
5. Добронравова І.С., Руденко О.В., Сидоренко Л.І. та ін. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. ; за ред. І.С. Добронравової (ч. 1), О.В. Руденко (ч. 2). К.: ВПЦ «Київський університет», 2018. 607 с. URL: http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/Methodol.pdf
6. Добронравова І.С., Сидоренко Л.І., Чуйко В.Л. та ін. Філософія науки : підручник ; за ред. І.С. Добронравової. К.: ВПЦ «Київський університет», 2018. 255 с. URL: http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/Phil-science.pdf
7. Кузь О.М., Чешко В.Ф. Філософія науки : навчальний посібник. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 172 с. URL: http://www.repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/17865/3/2017%20-%20%D0%9A%D1%83%D0%B7%D1%8C%20%D0%9E%20%D0%9D%2C%20%D0%A7%D0%B5%D1%88%D0%BA%D0%BE%20%D0%92%20%D0%A4.pdf
8. Петінова О.Б. Філософія : навчальний посібник. Одеса, 2019. 304 с. URL:https://uni-sport.edu.ua/sites/default/files/vseDocumenti/filosofiya_ta_metodologiya_nauky.pdf
9. Петрук, Наталія Кирилівна. Філософія науки [Текст] : навч. посіб. / Петрук Н. К., Гапченко О. В. - Хмельницький : ХНУ, 2025. - 266 с.
10. Петрушенко В.Л. Філософія і методологія науки : навч. посіб. Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2016. 184 с. URL: https://vlp.com.ua/node/15148
11. Самардак М.М. Філософія науки. Напрями, теми, концепції. Х.: Парапан, 2014. 204 с. URL: http://arhe.com.ua/product/flosofja-nauki-naprjami-temi- koncepc/
12. Семенюк Е., Мельник В. Філософія сучасної науки і техніки : Підручник. Вид. 3-тє. Львів: ЛНУ, 2017, 364 с. URL: https://www.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/08/Melnyk60h84-2016-ilovepdf-compressed.pdf
13. Стежко З.В. Навчальний посібник з курсу «Філософія науки». Кропивницький: ЦНТУ, 2020. 95 с. URL: http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/handle/123456789/10308
14. Філософія: підручник / В.С. Бліхар, М.М. Цимбалюк, Н.В. Гайворонюк, В.В. Левкулич, Б.Б. Шандра, В.Ю. Свищо. Вид. 2-ге, перероб. та доп. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2021. 440 с.

15. Ханстантинов В.О. Філософія науки: Курс лекцій. Миколаїв: МНАУ, 2017. 188 с. URL: http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2176/1/Filosofiya_nauky_kurs_lektsiy.pdf
16. Ханстантинов В.О. Філософські проблеми біології : курс лекцій. Миколаїв: МНАУ, 2016. 143 с. URL: http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2273/1/Khanstantynov_2016.pdf
17. Штанько В.І. Філософія і методологія сучасної науки. Підручник Харків: ХНУРЕ, 2017. 180 с. URL: http://openarchive.nure.ua/handle/document/7072
18. Scientific Method (2016). The Stanford Encyclopedia of Philosophy. URL: http://plato.stanford.edu/archives/sum2016/entries/scientific-method

Додаткова:

1. Аксьонова В.І., Скловський І.З. Постнекласична методологія моделі конвергентного суспільства України. Наукове пізнання: методологія та технологія. Науковий журнал. Філософія/гол.ред. д. філос. н. Є.Р. Борінштейн . №1(47).2021. С.23-28. Фахове видання з філософських питань. http://dspace.pdpu.edu.ua/handle/123456789/12458
2. Вітгенштейн Л. Tractatus logico-filosoficus. Філософські дослідження. К.: Основи, 1995. 311 с. URL:
3. http://shron1.chtyvo.org.ua/Wittgenstein_Ludwig/Filosofski_doslidzhennia.pdf
4. Гадамер Г.Г. Істина і метод. Том 1: Герменевтика І: Основи філософ. Герменевтики. К.: Юніверс. 2000. 456 с. URL: https://shron3.chtyvo.org.ua/Gadamer_Hans-Georg/Istyna_i_metod_t1.pdf
5. Дерріда Ж. Цілі людини. Після філософії: кінець чи трансформація? К.: Четверта хвиля. 2000. С. 114-145. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Derrida_Jacques/Tsili_liudyny.pdf
6. Тейлор Ч. Джерела себе. Творення новочасної ідентичності. К.: Дух і літера, 2005. 696 с. URL: https://www.scribd.com/document/524212231/%D0%...%B5
7. Barney Walker (2019). Enquiry and the Value of Knowledge: Published online by Cambridge University Press. P. 93-112. https://doi.org/10.1017/S0031819119000408
8. Aksyonova V., Sklovsky I. Personality as a phenomenon of civilized adoption of European values. Problem space of modern society: communicative and pedagogical interpretations collective monograph. Part I. Warsaw: BMT Erida Sp. Z o.o, 2019. P.126– 141. Institute of European Integration (Warsaw, Poland) Recommended for publication by the Program and Scientific Council of Institute of European Integration (№5-07, 22.02.2019). https://cutt.ly/jgMyFuO
9. Juliusz Doboszewski (2020). Epistemic Holes and Determinism in Classical General Relativity The British Journal for the Philosophy of Science. Volume 71. Issue 3. P. 1093-1111. URL: https://academic.oup.com/bjps/issue
10. Onora O'Neill (2019). Trust and Accountability in a Digital Age: Published online by Cambridge University Press. URL:

https://www.cambridge.org/core/journals/philosophy/article/trust-and-accountability-in-a-digital-age/ADBDD9EEF4426590D5A60AF87611240D
11. Marukhlenko, O., Sidelnykova, L., Mazur, H., Kozachenko, R., Aksonova, V. Evaluation of the Results of Gender Budgeting in the Development of Public Infrastructure and the Social Sphere at the Local Level. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice,6(59),2024.P.567–576. (SCOPUS) https://doi.org/10.55643/fcaptp.6.59.2024.4547
12. Roberto Albano Tommaso & Maria Fabbry (2020). Epistemological Alternatives// System, Actor, and Process: Keywords in Organization Studies. P. 23-25. URL: https://naukoved.at.ua/BOOK-SOZIOLOG-11-07-2014.pdf
13. Franca d'Agostini (2019). Misunderstandings about truth. Church, Communication and Culture. Vol. 4. № 3. P. 266-286. URL: file:///D:/Admin/Desktop/%D0%9F%D0%A0%D0%9E%D0%A7%D0%98%D0%A2%D0%90%D0%9D%D0%90/Misunderstandings_about_truth.pdf
14. Christman J. (2017). Social and Political Philosophy. A contemporary introduction. New York, London: Routledge Taylor & Francis Group. URL: https://www.taylorfrancis.com/books/9781315693323
15. Stezhko Z. & Shalimova N. (2022). Problems and Prospects for the Formation of a General Methodology of Knowledge. Philosophical Reflections. Filosofja-Sociologija. T. 33. № 3. C. 197-205. URL: https://www.webofscience.com/wos/woscc/full-record/WOS:000865959300002https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85138183453&origin=resultslist&sort=plf-f
16. Oleksii Shtepa, Svitlana Kovalenko, Olha Koban, Oleksandr Holovko, Vira Aksyonova Socio-philosophical analysis of Ukrainian legal mentality in the context of European integration processes. Instituto de Estudios Políticos y Derecho Público "Dr. Humberto J. La Roche" de la Facultad de Ciencias Jurídicas y Políticas de la Universidad del Zulia Maracaibo, Venezuela Vol.41. N° 76. Enero Marzo 2023. P. 378-399. (WOS). https://rep.dnuvs.ukr.education/handle/123456789/4151
17. Wagenknecht S. (2015). Empirical Philosophy of Science: Introducing Qualitative Methodsinto Philosophy of Science. Empirical Philosophy of Science. N.-Y.: Springer International Publishing. P. 1-10. URL: https://www.springer.com/gp/book/9783319185996
18. Jean-Francois Lyotard. The Postmodern Condition: A Report on Knowledge. URL: https://oceanofpdf.com/authors/jean-francois-lyotard/pdf-the-postmodern-condition-a-report-on-knowledge-download/

Інформаційні джерела:

1. Сайт Українського філософського фонду. URL: http://www.philosophy.ua
2. Сайт Електронної бібліотеки філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка. URL: http://www.philosci.univ.kiev.ua/UKR/index.html
3. Сайт Української асоціації релігієзнавців. URL: http://religstudies.org.ua/main.php